

4. Римик Р.В. Розвиток рухових якостей учнів професійно-технічних училищ (на прикладі ВПУ №13 м. Івано-Франківськ) // Роль фізичної культури і спорту у гармонійному розвитку студентської та учнівської молоді: Матеріали міськ. наук.-метод. конф. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 41-45.
5. Римник Р.В. Професійно –прикладна фізична підготовка учнів професійно – технічно училищ за профілем радіотехніка: Автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту 24.00.02 / Львівський державний інститут фізичної культури – Львів, 2006. – 19 с.

УДК 379.85
ББК 75.8

Світлана Шепетюк

ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті дана характеристика основних видів туристсько-рекреаційних ресурсів з метою використання їх в туризмі.

Ключові слова: *рекреаційно-туристські ресурси, туризм, види туризму.*

In the article description of basic types of tourist and recreation resources is given with the purpose of the use of them in tourism.

Key words: *tourist and recreation resources, tourism, types of tourism*

Постановка проблеми. Під рекреаційно-туристськими ресурсами розуміють сукупність природних і соціально-культурних комплексів та їх елементів, що сприяють задоволенню фізіологічних та соціальних потреб людини, відновленню її працездатності і які при сучасній та перспективній структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях використовуються для прямого й опосередкованого споживання та виробництва рекреаційно-туристських послуг [2].

Відомо, що на територіальну організацію рекреаційної діяльності, формування територіальних рекреаційних систем, їх спеціалізацію та економічну ефективність мають вплив рекреаційно-туристські ресурси [2].

Мета роботи – характеристика рекреаційно-туристичних ресурсів Івано-Франківської області.

Методи дослідження – теоретичний і картографічний аналіз, польові спостереження.

Результати дослідження. Характеристика геоморфологічних ресурсів. Одним із важливих складників природно-рекреаційних ресурсів території є її геоморфологічні умови. Різноманітні геологічні відклади і стилі тектонічної будови Івано-Франківської області, тривала історія розвитку екзогенних процесів, сприяли неоднаковому характеру її поверхні. Відповідно до трьох основних тектонічних зон області – платформи передового прогину і складчастої зони – на території області утворилося три основних типи рельєфу: рівнинно-пластовий на платформі, флювіальний в зоні прогину і гірський складчастий в геосинклінальній зоні [4].

Дані геоморфологічні умови є сприятливі для розвитку гірських видів туризму наприклад: на гору Говерла і гору Піп Іван, по Чорногірському хребту (від озера Несамовите до озера Марічейка), по Горганах та інші. Водночас вся територія сприятлива для проектування пішохідних, та лижних маршрутів.

Крім того, на території Івано-Франківської області знаходяться цікаві печери, а саме: карстові печери Мокра, Локітка та печери неподалік с. Соколівка, Озерни,

“Довбушева діра” у с. Космач, печера О. Довбуша у с. Старі Кути, печери в с. Шешори, Середній Березів (Косівський район), котрі на жаль, зараз недостатньо використовуються, але становлять собою вагомий цінність для розвитку туристської галузі.

Характеристика кліматичних умов. внаслідок неоднорідного рельєфу територія Івано-Франківської області має також неоднорідні кліматичні умови для розвитку туризму. Вся територія області має помірно континентальний клімат, що загалом сприяє розвитку туристської діяльності. однак специфіка кліматичних умов у гірській і рівнинній частинах, а також мікрокліматичні особливості окремих територій, зумовлюють деякі відмінності у рекреаційній діяльності, передусім в туристській.

За кліматичними умовами територію Івано-Франківської області можна поділити на три райони: передкарпатське передгір'я, гірський район, альпійський.

Рекреаційна діяльність змінюється за сезонами року. для різних сезонів використовують різні критерії оцінки клімату і погоди [4].

Оцінка холодного сезону для зимових видів рекреації тісно пов'язана зі стійкістю снігового покриву більше 10 см. Для Івано-Франківської області характерні відлиги, в грудні в середньому 16-20 днів, в січні 12-14 днів, в лютому 14-15 днів. На півдні та на заході області найчастіше трапляються зими з комфортним сніговим покривом, вище 10 см.

Для оцінки комфортності літнього сезону для відпочинку та туризму найчастіше застосовують декілька кліматичних і метеорологічних показників (температуру повітря, вологість, опади, хмарність, швидкість вітру, сонячне сяяння або пряму сонячну радіацію тощо). Комплексна оцінка базується на вивченні типів погоди в цілому.

Оцінка погодних умов показує, що протягом липня по всій території області панують в цілому комфортні погоди. У червні в середньому третя частина місяця припадає на дні з комфортною погодою і 50-70% днів характеризуються субкомфортною прохолодною погодою. Комфортні погоди тривають на більшій частині території області також певну частину серпня [6].

За результатами аналізу клімату та погодних умов встановлено, що на території Івано-Франківської області можна виділити два головних райони (південно-західний і південно-східний) з переважаючими умовами для зимових видів рекреації і 3-4 райони (південно-західний, центральний-східний, північний та північно-східний) з переважаючими умовами для літніх видів відпочинку і туризму.

Характеристика водних ресурсів. кліматичні, фітоценотичні, гідролого-гідрогеологічні умови формують водні ресурси території (поверхневі, підземні, в тому числі й мінеральні води) і є вагомим чинником рекреаційно-туристського потенціалу. Регіон характеризується великою кількістю озер різного генезису: обвального, льодовикового, руслового, карстового, антропогенного. перспективними для короткотермінового відпочинку є рекультивовані кар'єри, де утворилися штучні водойми. У долинах річок створені стави, які часто використовуються в рибогосподарських цілях.

Водні ресурси області представлені поверхневими (місцевий і транзитний стоки) та підземними водами. Основне джерело поповнення водних ресурсів – атмосферні опади їх об'єм 11,5 км³, та підземні води їх об'єм 11,5 км³. Сумарні запаси річкових вод у середній по водності рік – 4,7 км³, а в дуже маловодний 95% – її забезпеченості – 3,9 км³. Ресурси місцевого стоку в середньому за водністю рік – 1,3 км³, а в дуже маловодний вони зменшуються в 1,4 рази [6].

Найбільшими ріками Івано-Франківської області є Дністер – друга за величиною ріка України, Прут, Черемош. Основні притоки Дністра – Свірж, Гнила Липа, Нараївка, Свіча, Сівка, Лімниця, Луква, Бистриця.

Друга за величиною ріка області – Прут. Її основними притоками є – Пістинька, Турка, Чорнява та Рибниця, а також значна кількість струмків та потоків. На крайньому півдні бере початок Чорний Черемош та зливається з Білим Черемошом.

Слід також взяти до уваги значну кількість водоспадів, котрі знаходяться на території Івано-Франківської області і мають велике ресурсне значення для розвитку пізнавального виду туризму.

Крім того, цікавим водним туристсько-рекреаційним ресурсом є озера, котрих на досліджуваній території для розвитку певним видів туризму є два: Марічейка і Несамовите.

Серед водних ресурсів підземного походження необхідно виділити також значну кількість мінеральних вод, що мають унікальну лікувальну дію: в гірській частині – хлоридно-натрієві (Верховинський і Рожнятівський райони), вуглекислі невисокої мінералізації, типу “Нафтуса” (район Шешорів), у Передкарпатті – хлоридно-натрієві та кальцієво-натрієві (Долина, Калуш, Космач, Косів), в рівнинній частині – йодо-бромні та сульфідні (Городенка, Черче, Коршів, Більшівці). Родовища торфових лікувальних грязей відомі в Городенківському, Рогатинському та Долинському районах.

На базі мінеральних та термальних вод і інших бальнеологічних ресурсів на території Івано-Франківської області функціонує ряд санаторіїв, пансіонатів, санаторіїв-профілакторіїв, будинків відпочинку, де може покращити своє здоров'я 80 тис. осіб на рік [5].

Оскільки на території Івано-Франківської області незначна природна радіація, тут можна оздоровлювати населення з забруднених радіонуклідами районів Чорнобильської зони.

Отже на основі аналізу забезпечення території Івано-Франківської області водними ресурсами можна сказати що дана територія достатньо забезпечена водними ресурсами для розвитку туризму та рекреації, а саме – водних туристських маршрутів по Дністровському каньйону: від села Нижнів до села Городниця і річках Білий Черемош з Яблуні до Устерік і Чорний Черемош від села Зелена до Устерік.

Характеристика біологічних ресурсів. Важко переоцінити рекреаційну та регуляторну функцію Карпатських лісів, завдяки яким цей регіон одержав назву зелених легенів Європи. При середній лісистості України – 14,5%, цей показник по Івано-Франківській області становить – 39,6%, при максимальних значеннях у деяких гірських районах 60-65%. Нераціональне ведення лісового господарства привело до погіршення екологічного та санітарного стану лісів. Монокультурне лісове господарство спричинило дестабілізацію лісових екосистем і привело до збіднення дендрологічних і супровідних ресурсів. Різко скоротилися цінні деревні породи: дуб, береза, тис, явір, ясен, а культуурофітоцентри виявилися нестійкими проти вітрів та сніговалів. Інтенсивне випасання худоби на полонинах Карпат привело до пониження верхньої межі лісу з 1600 до 1400–1200м, що в свою чергу теж активізувало лавинні та гравітаційні процеси. Безсистемне полювання негативно вплинуло на склад популяції дикої фауни – скоротилося поголів'я бобра, серни, видри, ведмедя, сірої курипки.

Хвойні ліси Івано-Франківської області займають близько 70% усіх деревостанів. Серед лісів переважають смерекові, ялицеві, зустрічаються сосни, модрина, сосни кедрові європейські, дуб, граб, вільха, черешня, горіх, а також тис ягідний – найдовговічніше дерево в Україні. Вік цього релікта може досягати 4 тис. років. Найбільший осередок тису – Княздвірський резерват в околицях Коломиї Івано-Франківської області площею 206 га.

Із 132 карпатських видів рослин, занесених до Червоної книги України, 56 можна знайти тільки в Карпатах. Серед них – едельвейс, дзвоники карпатські, скополія карніолійська, атрагена альпійська, чемерник червонуватий, лілія лісова та інші [4].

Особливої уваги заслуговують природоохоронні території. Світова практика свідчить, що для екологічної рівноваги необхідно 15 і більше відсотків території з найбільш цінними природними комплексами зберігати шляхом їх заповідання. В області взято під охорону держави 438 територій та об'єктів. Загальна площа заповідного фонду становить 186,5 тис. га або 13,4% території області, що є одним з кращих показників в Україні, але ще нижчим від оптимального.

Оскільки рекреаційне використання лісів помітно не порушує їх вуглецевого балансу і не суперечить принципам раціонального використання природних ресурсів та сталого розвитку, а також може мати місце акумуляція вуглецю внаслідок покращення екологічного стану екосистем та заліснення територій непридатних для сільськогосподарського використання, можливе залучення коштів розвинених країн для розвитку рекреації та туризму в Україні і безпосередньо на території Івано-Франківської області.

Фауністичні ресурси. Цей тип ресурсів представлений надзвичайно цікавим у рекреаційному відношенні тваринним світом, що налічує 303 види, які включають 50 видів риб, 17 видів земноводних та 12 видів плазунів.

Загалом в лісах області налічується 1,5 тисячі оленів, 1,4 тисячі диких кабанів, 3,3 тисяч козуль. Це значно менше оптимальної чисельності. На жаль мисливська дичина щорічно зменшується за рахунок її винищення бракон'єрами, хижакками, бродячими собаками.

Однією з перспективних форм рекреаційного використання цієї місцевості є організація спортивно-мисливського полювання, зокрема шляхом проведення турів для вітчизняних й іноземних мисливців-спортсменів.

На території області знаходяться 14 мисливських господарств, межі яких співпадають з межами адміністративних районів. Найбільші з них – Вигодське (58,1 тис. га), Осмолодське (54,2 тис. га), Надвірнянське (44,9 тис. га), Верховинське (34,4 тис. га), Броунівське (30,7 тис. га). Основні види мисливства в Івано-Франківській області – серед пернатих: на фазана, сіру куріпку, перепілку, глухаря, тетерука, рябчика, гусей, качки, лебеді, лиску, рябчика; серед копитних: на оленя плямистого, оленя благородного, козулю, зубра, лося, лань, муфлона, кабана, кулана; з хутрових звірів на зайця-русака, дикого кролика, ондатру, бобра, байбака, видру, куницю та багато інших звірів. Нещодавно було дозволено полювання на ведмедя, вовка та рися. Межі мисливських угідь як для полювання так і для звичайної пізнавальної екскурсії нанесені на картосхему в додатку №5.

Організація мисливського туризму для іноземців повинна враховувати історичні особливості національного полювання, що приносить моральне задоволення і створює ефективну рекламу.

Характеристика ландшафтних ресурсів. Ландшафтні ресурси Івано-Франківської області утворюються з особливостей гірського рельєфу та займають 600 тис. га. Площа, придатна для організації відпочинку та лікування, досягає 299 тис. га, проте на даний момент використовується менше ніж 1/5 її частина. За особливостями рельєфу область поділяється на три частини: рівнинну, передгірську та гірську. Північна рівнинна частина займає Прут-Дністровське межиріччя і лежить у межах Подільської височини. Поверхня прорізана мальовничими каньйоноподібними долинами річок, ярами та балками.

Область включає карпатське пасмо гірських хребтів, де проходить її кордон із Закарпатською областю. Висота гір коливається від 500 до 2000 м і збільшується у південно-східному напрямку. За своїм географічним положенням територія передгірських і гірських районів Карпат має антициклональний континентальний клімат, який пом'якшується проходженням повітряних мас із заходу та завдяки особливостям рельєфу, зокрема, висоти над рівнем моря, яка впливає на річну суму опадів і температурний режим, і властива всім гірським районам. Уся область порізана долинами численних гірських річок, що є притоками Дністра та Прута, і відноситься до лісолучної природної рослинної смуги [4].

Гірські масиви Карпат створюють сприятливі можливості для розвитку альпінізму, гірськолижного, пішохідного та спортивного кваліфікаційного туризму.

Отже, на основі вище поданих характеристик ландшафтних ресурсів Івано-Франківської області нами виділено сім ландшафтно-рекреаційних районів: Північний, Північно-Східний, Східний, Південно-Західний, Центральний. Найбільш сприятливим для розвитку туризму є Південно-Західний, який охоплює територію Верховинського та західну частину Надвірнянського, Богородчанського, Рожнятівського та Долинського районів. В даному районі є умови для розвитку практично всіх видів туризму: гірськолижного, екстремальний, сільського зеленого, спелеологічного, спортивного, пізнавального, лікувально-оздоровчого, відпочинкового.

Північний район охоплює територію Рогатинського, Галицького та північну частину Калуського районів і характеризується використанням таких видів туризму як: лікувально-оздоровчий, відпочинковий, пізнавальний та екскурсійний.

Північно-Східний район – це північна частина Тисменицького, Глумацького та Городенківського районів. Набув популярності за рахунок водного виду туризму.

Східний ландшафтно-рекреаційний район охоплює територію Снятинського, Коломийського та частину Косівського районів. Дана територія використовується з метою екскурсійного, гірськолижного, пізнавального та відпочинкового видів туризму.

Центральний район охоплює північно-східну частину Долинського, Рожнятівського, Богородчанського, Надвірнянського, Коломийського районів, і майже всю територію Тисменицького району. Цей район в туристському плані є найменш різноманітним і тому використовується тільки для екскурсійного й пізнавального видів туризму.

У той же час на території всіх ландшафтно-рекреаційних районів великої популярності набуває науково-пізнавальний вид туризму.

Висновок.

Івано-Франківська область – унікальний в рекреаційному відношенні край з багатими природними умовами і ресурсами, різноманітним рослинним і тваринним світом, джерельними водами річок і чистим карпатським повітрям. Саме в Івано-Франківській області, більше, ніж деінде на Україні, збереглися природні ландшафти, незаймані території, особливо праліси, ендемічні та реліктові види рослин і тварин, саме тут є значні рекреаційні ресурси.

1. Атлас Івано-Франківської області СРСР. – К.: ГУГК, 1990. – 32 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2001. – 395 с.
3. Ващенко О.Т. Природні ресурси західних областей УРСР. – Л., 1955.
4. Геренчук К.І. Природа Івано-Франківської області. – Львів: Вища школа, 1978. – 250 с.
5. Рекреационные ресурсы и методы их использования. – М.: МФГО СССР, 1981.
6. Рекреационные ресурсы / В.Н Козлов, Л.С. Филиппович, К И Чалая и др. – М.: Наука, 1990. – 168 с.